

Vapaa Sivistystyö ry:n lausunto Hallituksen esitys HE 208/2022 vp eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esityksessä (tässä: esitys) pyritään nopeuttamaan ja tehostamaan maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä parantamalla ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta, nopeuttamalla palveluihin pääsyä, tavoittamalla maahanmuuttajia palveluihin nykyistä kattavammin maahanmuuton alkuvaiheessa sekä kehittämällä kotoutumisen alkuvaiheen palveluita kokonaisvaltaisesti.

Samalla lyhennettäisiin kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäisaikaa ja tehostettaisiin jatko-ohjausta työelämään tai yleisiin työllisyys- tai koulutuspalveluihin. Esityksellä lisättäisiin kotoutumissuunnitelmien tavoitteellisuutta ja vahvistettaisiin kotoutumisen edistämisen työelämälähtöisyyttä.

VST ry näkee lähtökohtaisesti myönteisenä asiana kotoutumisen alkuvaiheen palveluiden kokonaisvaltaista jäntevöitymistä kunnan ja kolmannen sektorin kumppanuuden avulla. Tärkeä asia on myös ruotsinkielistä kotoutumista edistävät toimet kaksikielisten kuntien ja alueiden kohdalla. Nopeat alkuvaiheen palvelut ovat tärkeitä kohderyhmien kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin, yhden-vertaisuuden ja osallisuuden kannalta ennaltaehkäiseviä toimintoja, jotka luovat edellytyksiä eheälle ja vuorovaikutteiselle kotoutumiselle – tässä paikallisten kotoutumispalvelujen käytännöt vaihtelevat alueilla.

Esityksessä kotoutumishjelmaan sisältyvään kieli- tai kotoutumiskoulutukseen lisättäisiin suomen tai ruotsin kielitaidon päättötestaus ja omaehtoisten opintojen tukemisen edellytyksiä muutettaisiin siten, että maahanmuuttajan olisi mahdollista suorittaa loppuun kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana aloitettu, työttömyysetuudella tuettava omaehtoinen opintokokonaisuus. Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkuja tehostettaisiin vahvistamalla osaamisen tunnistamista ja kotoutumiskoulutuksen yhteensovittamista muiden työllisyys- ja koulutuspalveluiden kanssa.

Kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäiskesto lyhennettäisiin nykyisestä kolmesta vuodesta kahteen vuoteen, mutta voimassa olevan kotoutumislain mukaiset perusteet, joilla voimassaoloa voitaisiin jatkaa enintään kahdella vuodella, säilytettäisiin ennallaan.

VST ry:n mukaan esityksellä tavoitellaan nopeaa työllistymistä yksilöllistämällä kotoutumissuunnitelman kestoa. Kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentäminen vaikuttaa vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiin, jossa esitys ei luo tarpeeksi kestävää pohjaa heikoilla perustaidoilla olevien kotoutujien mahdollisuuksiin saavuttaa yhdenvertainen asema yhteiskunnassa. Sen sijaan koulutukseen pääsyä voitaisiin nopeuttaa laatimalla kotoutumissuunnitelmat tehokkaammin ja panostamalla ohjausprosesseihin.

Esityksessä kotoutuja-asiakkaan olisi osallistuttava kotoutumissuunnitelmansa laatimiseen ja tarkistamiseen, toteutettava hänen kanssaan laadittua suunnitelmaa, hakeuduttava ja osallistuttava säännöllisesti kotoutumissuunnitelmassa sovittuihin palveluihin. Kunta vastaisi myös uuden monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä kotoutumiskoulutuksen järjestämisestä.

VST ry pitää monikielisen yhteiskuntaorientaation ideaa rakentavana, mutta muistuttaa että monikielisyys vaatii lisäresursseja esim. tulkkien käyttämiseen, ja että orientaatioissa on tärkeitä nostaa esille työelämälähtöisyyden ohella universaalisten arvojen tärkeyttä, kuten ihmisoikeudet, tasa-arvo ja kunnioittava dialogi.

Esityksessä esitetään lakiin vapaasta sivistystyöstä pykälän 2 momenttiin ehdotusta säädettäväksi niistä tilanteista, joissa vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnettäisiin sadan prosentin valtionosuus. Tavoitteena on säilyttää maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon ja perustaitojen koulutuksen maksuttomuus vapaan sivistystyön oppilaitoksissa nykyistä vastaavasti. Tämä edellyttää sadan prosentin valtionosuuteen oikeuttavan aikamääritteen muuttamista vastaavasti kuin kotoutumissuunnitelman enimmäiskesto muuttuu. Kotoutumissuunnitelman enimmäiskeston lyhentyessä yhdellä vuodella kahteen vuoteen, sadan prosentin maksuttomuus on sidottava siten, että sadan prosentin valtionosuus tulisi mahdollistaa kotoutumissuunnitelman voimassaolon aikana sekä yhden vuoden aikana viimeisen kotoutumissuunnitelman voimassaolon päättymisen jälkeen.

VST ry pitää esityksessä olevat 9§ Vapaasta sivistystyöstä annetun lain muutoksia pääosin kannatettavina koskien sadan prosentin valtionosuuden ja koulutuksen maksuttomuutta ja sisältöjä. Opintojen maksuttomuuden kytkeminen kotoutumisaikaan on kuitenkin ongelmallista sekä koulutuksen järjestämisen että koulutukseen osallistumisen näkökulmasta, kun 2+1 vuoden maksuttomuus katkeaa. Sekä kotoutujien että kotoutumisajan ylittäneiden tulee voida osallistua vapaan sivistystyön kotoutumista tukeviin opintoihin ja kielikoulutukseen maksutta sadan prosentin valtionosuusrahoituksella.

Helsingissä 17.10.2022

VST ry:n hallituksen psta

Björn Wallén, puheenjohtaja